

Երկնագույն շան աչքերը

Ակնդետ ինձ էր նայում: Ոչ մի կերպ չէի հասկանում՝ որտե՞ղ եմ տեսել: Խոնավ, տազնապսած հայացքը փայլկոտաց նավթալամպի ընդհատուն լույսի մեջ: Հիշեցի, ամեն գիշեր երագույն այս սենյակն ու այս լամպն եմ տեսնում եւ տազնապսած հայացքով այս աղջկան: Այո, այո, ամեն անգամ, երբ հատում եմ երագատեսության երերուն սահմանը՝ իրականության եւ քնի բաժանարար գիծը, հենց նրան եմ հանդիպում: Գտա ծխախոտս ու փվեցի աթոռի թիկնակին՝ հավասարակշռությունը պահելով միայն հետեւի ոտքերիս վրա: Տոխյա, թթվահամ ծուխը քուլա-քուլա դեպի վեր էր օղակվում: Լռում էինք: Ես՝ աթոռին ճոճվելով, նա՝ նուրբ, ճերմակ մատները լամպի ապակու վրա տաքացնելով: Կուպերին ստվեր էր խաղում: Թվաց, թե պետք է ինչ-որ բան ասել, բայց տապալկվեցի արտաբերեցի. «Երկնագույն շան աչքերը», տխուր արձագանքեց. «Այո: Այլեւս չենք մոռանա»: Ապա դուրս եկավ լամպի լուսավորած շրջանակից ու կրկնեց. «Երկնագույն շան աչքերը: Ամեն տեղ գրել եմ»:

Շրջվեց, մոտեցավ զարդասեղանին: Հայելու կտր լուսնի մեջ երեսաց դեմքը՝ դեմքի անդրադարձը, օպտիկական պատկերը, կրկնակը, որ պատրաստ էր ամեն պահ տարրալուծվել լամպի թրթռացող լույսի մեջ: Հանգած մոխրի գույնով աչքերը տխուր ինձ նայեցին, ապա խոնարհվեցին: Բաց արեց սաղափե դիմափռամանը եւ խավափնչիկով շոյեց քիթն ու ճակատը: «Այնպես եմ վախենում,— ասաց,— որ այս սենյակը մեկ ուրիշի երագույն էլ կհայտնվի, եւ նա ամեն ինչ կխառնի այստեղ»: Չիկացրեց դիմափռամանի փոքրիկ կողպեքը, վեր կացավ եւ լամպի մոտ վերադարձավ: «Երբեւէ մըստ՝նմ ես»,— հարցրեց: «Պատահում է»,— պատասխանեցի: Սառած ձեռքերը պարզեց լամպի վերելում, մատների ստվերները դաշվեցին դեմքին: «Հավանաբար, մըսելու եմ,— դժգոհեց:— Սառցե քաղաքում ես ապրում»:

Նավթի ճրագը նրա մաշկը պղնձակարմիր ու սնդուսի էր դարձրել: «Մաշկդ բրոնզագույն է,— ասացի:— Երբեմն թվում է, թե իրական կյանքում թանգարանի անկյունում ծվարած բրոնզե արձանիկ ես»: Ոչ,— պատասխանեց:— Չնայած, երբեմն ինձ էլ է թվում, թե մետաղից եմ, հատկապես, երբ ձախ կողքիս եմ քնում, եւ սիրտս ուժգին խփում է կրծքիս տակ»: «Միշտ ցանկացել եմ լսել, թե սիրտդ ինչպես է բաբախում»: «Եթե հանդիպենք արթմնի, ականջդ կրծքիս կիպես ու կլսես»: «Եթե հանդիպենք արթմնի ...»: Ձեռքը լամպի ապակուն դրեց եւ ասաց. «Երկնագույն շան աչքերը: Անվերջ այս բառերն եմ կրկնում»: Երկնագույն շան աչքերը: Այդ դարձվածի օգնությամբ ինձ էր փնտրում իրական կյանքում, նշանաբառ էր, որով պետք է իրար ճանաչեինք արթմնի ժամերին: Քայլում էր փողոցով եւ, ասես պատահաբար, կրկնում էր. «Երկնագույն շան աչքերը»: Ռեստորանում պատվիրելուց հետո շշնջում էր երիտասարդ մատուցողի ականջին. «Երկնագույն շան աչքերը»: Կողքի մարդիկ զարմացած ուսերն էին թոթվում, մատուցողները խոնարհվում էին հարգալից անտարբերությամբ: Մի անգամ դեղատանը երագներից իրեն ծանոթ հոտ էր առել եւ հարցրել էր դեղավաճառին. «Երագումս մի երիտասարդ եմ տեսնում: Անվերջ կրկնում է՝ «Երկնագույն շան աչքերը»: Գուցե ճանաչո՞ւմ եք: Ի պատասխան դեղավաճառը քմծիծաղել էր անբարյացակամ եւ դեպի վաճառասեղանի հեռավոր ծայրն էր շտապել: Իսկ աղջիկը նայել էր դեղատան բոլորովին նոր հախճաասպե հատակին, ծանոթ հոտը շարունակել էր տանջել նրան: Ի վերջո, չէր դիմացել, ծնկել էր եւ շրթներկով գրել էր ճերմակ սալիկներին՝ «Երկնագույն շան աչքերը»: Դեղավաճառը հարձակվել էր նրա վրա. «Սենյորիտա, հատակս փչացրեցիք: Անմիջապես վերցրե՛ք ջնջոցն ու մաքրե՛ք»: Ամբողջ երեկո չորեքթաթ սրբել էր տառերն ու արցունքների միջից կրկնել էր. «Երկնագույն շան աչքերը: Երկնագույն շան աչքերը»: Իսկ դռների մեջ հռռացել էին անբանները, որ եկել էին խելագար տեսնելու:

Լռեց: Ծարունակում էի ճոճվել աթոռին: «Ամեն առավոտ, — ասացի, — փորձում եմ վերհիշել այն դարձվածը, որով պետք է գտնեմ քեզ: Երագիս մեջ թվում է, որ ինչպես հարկն է՝ անգիր եմ արել, սակայն հենց արթնանում եմ, ոչ մի բառ չեմ հիշում»: «Չէ՞ որ ինքդ ես հորինել»: «Իհարկե: Միտս եկան, որովհետեւ աչքերդ մոխրագույն են: Սակայն, ցերեկները նույնիսկ դեմքդ չեմ հիշում»: Հուսահատությունից մատներն էի տրորում. «Ծայրահեղ դեպքում, գոնե հայրենի քաղաքիս անունն իմանայինք»:

Շուրթերի անկյուններում կսկծալի կնճիռներ հայտնվեցին: «Ուզում եմ քեզ դիպչել»,— ասացի: Աչքերը վեր բարձրացրեց, բիբերի մեջ հրե լեզվակներ խաղացին: «Նման բան երբեք չէիք ասել»,— նկատեց: «Հիմա ասում եմ»: Աչքերը խոնարհեց եւ ծխախոտ խնդրեց: «Ինչո՞ւ ոչ մի կերպ չի հաջողվում հայրենի քաղաքիս անունը հիշել»,— կրկնեց: «Իսկ ինձ՝ մեր նվիրական բառերը»,— ասացի: Ժպտաց տխուր. «Այս սենյակը միայն երագույն եմ տեսնում, դու՝ նույնպես»: Վեր կացա եւ լամպին մոտեցա: Ահաբեկված հետ ընկրկեց՝ վախենալով, որ կոխ կտամ մեր միջով անցնող անտեսանելի սահմանագիծը: Մեկնածս ծխախոտը վերցնելով՝ կռացավ լամպի կրակի վրա: «Չէ՞ որ աշխարհի ինչ-որ քաղաքի բոլոր պատերին գրված է՝ «Երկնագույն շան աչքերը»,— ասացի:— Եթե կարողանամ այդ բառերը մտապահել, առավոտյան ճամփա կլնեմ եւ աշխարհով մեկ կփնտրեմ քեզ»: Ծխախոտի կարմրավուն կրակը լուսավորեց դեմքը, խորը ներս քաշեց ծուխը եւ, ծխախոտը նուրբ մատների արանքում պտտելով, ասաց. «Փառք Աստծո: Կարծես, սկսում եմ տաքանալ», ապա ծոր տվեց, ասես, գրչաձայրին հետեւելով՝ կրկնում էր. «Ես...սկսում եմ..., — շարժեց մատները, կարծես դանդաղ հավաքում էր թրթրի գլանը, որպեսզի հասցնեի վրան գրված բառերը կարդալ, — տաքանալ»: Հասավ թրթրի ծայրին, թուղթը հատակին ընկավ՝ ճմրթված, փոքրացած, դարձած մոխրափոշի: «Լավ է, — ասացի:— Մարսափում եմ, երբ սառչում ես»:

Արդեն քանի տարի՝ հանդիպում ենք այսպես: Եվ հենց այն պահին, երբ երագների բավիղներում գտնում ենք իրար, մեկն այնտեղ՝ դրսում, ձեռքից գցում է գդալը, եւ արթնանում ենք: Հետզհետե հաշտվել ենք տխուր իրականությանը. մեր բարեկամությունը կախված է ճղճիմ իրերից: Ինչ-որ գդալ կարող է լուսաբացից առաջ վերջ դնել մեր կարճատեւ հանդիպմանը:

Լամպի մյուս կողմում կանգնած՝ ինձ է նայում: Այնպես է նայում, ինչպես առաջին գիշերը, երբ երագի մեջ հայտնվեցի լամպով ու հայելիով տարօրինակ սենյակում եւ տեսա մոխրագույն աչքերով այս աղջկան: Եվ հարցրեցի. «Դուք ո՞վ եք»: Պատասխանեց. «Չեմ հիշում»: «Կարծեմ, հանդիպե՞լ ենք»: «Հնարավոր է: Գուցե երագո՞ւմ եմ տեսել, այս սենյակում»: «Հաստատ, — ասացի: — Ձեզ երագում եմ տեսել»: «Չվարճալի է, — ժպտաց: — Ուրեմն, երագո՞ւմ ենք հանդիպում»:

Ներս քաշեց ծուխը՝ սեւեռուն նայելով ծխախոտի կրակին: Դարձյալ թվաց, թե պղնձից էր, բայց ոչ՝ սառած ու կարծր, այլ տաք ու փափուկ: «Ուզում եմ քեզ դիպչել», — կրկնեցի: «Ամեն ինչ կփչացնես, — վախեցավ: — Հպումը կարթնացնի մեզ, եւ այլեւս չենք հանդիպի»։ «Դժվար թե, — ասացի: — Բավական է գլուխներս բարձին դնենք, կրկին կտեսնվենք»։ Մեկնեցի ձեռքս, սակայն տեղից չշարժվեց: «Ամեն ինչ կփչացնես, — շնչաց: — Եթե սահմանը կոխ տաս եւ լամպի այս կողմն անցնես, կարթնանանք եւ աշխարհի հակառակ կողմերում կհայտնվենք»։ «Համենայնդեպս», — պնդեցի: Պարզապես խոնարհեց թարթիչները. «Այս հանդիպումները մեզ տրված վերջին հնարավորությունն են: Չէ՞ որ առավոտներն այլեւս ոչինչ չեմ հիշում»։ Նահանջեցի: Ձեռքերը լամպին դրեց եւ դժգոհեց. «Մեր հանդիպումներից հետո բոլորովին չեմ քնում: Գիշերվա կեսին արթնանում եմ եւ այլեւս չեմ կարողանում աչք փակել, բարձն այրում է դեմքս, անվերջ կրկնում եմ. «Երկնագույն շան աչքերը: Երկնագույն շան աչքերը»:

«Ծուտով լույսը կբացվի, — ասացի: — Վերջին անգամ ժամը երկուսին եմ զարթնել, բավական ժամանակ է անցել»։ Մոտեցա դռան ու ձեռքս բռնակին դրեցի: «Չգույշ, — կանխեց: — Այն կողմում ծանր երագներն են բնակվում»։ «Որտեղի՞ց գիտես»։ «Վերջերս դուրս էի եկել, մի կերպ վերադարձա: Իսկ երբ արթնացա, նկատեցի, որ սրտիս վրա եմ պառկել»։ Համենայնդեպս, դուռը բացեցի: Փեղկե հեշտությամբ տեղի տվեց, եւ մեղմ հովիկի հետ սենյակ ներխուժեց բարեբեր հողի ու հերկած դաշտի բույրը: Նրա կողմը շրջվեցի եւ ասացի. «Միջանցք չկա: Դաշտի հոտն եմ առնում»։ «Այնտեղ, դռան հետեւում, — ասաց, — մի կին է քնած, երագում դաշտ է տեսնում: Միշտ երագել է գլուղում ապրել, բայց այդպես էլ չի հաջողվել քաղաքից փախչել»։ Դռան հետեւում լուսաբաց էր, ամենուր մարդիկ սկսել էին զարթնել: «Ինձ, երեւի, արդեն նախաճաշի են սպասում», — ասացի:

Դաշտից փչող քամին թուլացավ եւ մարեց: Փոխարենը լսվում էր քնածի համաչափ շնչառությունը, որ հենց նոր էր անկողնու մեջ մյուս կողքին շրջվել: Հովիկն անհետացավ, անէացան նաեւ բույրերը:

«Վաղն անպատճառ կճանաչենք իրար, — ասացի: — Փնտրելու եմ կնոջը, որ պատերին գրում է՝ «Երկնագույն շան աչքերը»։ Ժպտաց տխուր եւ ձեռքերը հպեց լամպի սառնող ապակուն. «Ցերեկները ոչինչ չեմ հիշում»։ Նրա թախճոտ ուրվապատկերը հալչում էր ցայգալույսի մեջ: «Չարմանալի մարդ ես, — ասաց: — Երագներդ երբեք չես հիշում»: